

CARLOS SERRANO

ENTREVISTA AMB FRANCISCO TOMÁS Y VALIENTE, PRESIDENT DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

«Totes les sentències del TC tenen una enorme repercussió política»

Nascut a València el 8 de desembre de 1932, Francisco Tomás y Valiente, don Francisco Tomás y Valiente, és president del Tribunal Constitucional des del 22 de febrer del 1986. El març d'enguany, S. M. el rei el nomenà novament president després d'haver-ne estat reelegit.

Josep-M. Pasqual (Madrid)

Senyor Tomás y Valiente, m'agradaria que parléssim dels conflictes que hi ha plantejats entre les Comunitats Autònomes i l'estat central...

—... Per començar..., l'estat central no existeix. Hi ha l'estat..., del qual formen part, òbviament, les Comunitats Autònomes. De manera que l'estat no és una cosa aliena —ni de bon tros—, ni enfrontada o hostil a les Comunitats Autònomes. Elles formen una part importantíssima de l'organització de l'estat.

—Podríem començar pel Dret Co-

munitari. Entre Catalunya i el govern hi ha una trentena de conflictes plantejats sobre aquest tema.

—No tinc les xifres exactes davant però caldria precisar-ho. Ara mateix deu haver-hi uns cent-cinquanta conflictes entre la Generalitat de Catalunya i el govern. Aproximadament uns cent-deu han estat interposats per la Generalitat de Catalunya i, els altres quaranta, pel govern.

És més difícil de dir si, i quants, i quins, d'aquests conflictes entranyen problemes concernents a les Comunitats Europees. De vegades és molt clar que és així i en altres encara que ho

sembla, no ho és o encara que no ho sembla, ho és. Per tant, la xifra que vostè em dona, no la nego, però tampoc l'afirmaria. Hi ha bastants afers en què en les competències entre les Comunitats Autònomes i el govern s'hi introdueix el que podríem dir-ne la dimensió europea, la dimensió Comunitària.

—Hi ha un aspecte concret, el fet que el Dret Comunitari marca unes directives i permet que els estats puguin reglamentar. ¿A l'estat espanyol, aquestes reglamentacions seran competència del govern o de les Comunitats Autònomes?

—Primer, tots aquests problemes cal resoldre'ls cas per cas. En segon lloc, li donaré només dos principis intencionadament generals i no compromesos. Un, que el responsable davant la Comunitat Econòmica Europea és l'estat i no directament les Comunitats Autònomes. I, un altre, que aquesta responsabilitat de l'estat davant la CEE no ha de produir un tot a partir del qual s'hagin de redefinir les competències de què són titulars les comunitats autònomes.

—*El Dret Comunitari ja ha fet menció en alguna ocasió a l'existència de les regions...*

—Bé, però això no vol dir res, cal resoldre els problemes en base als dos principis que he dit i, després, cas per cas, en virtut de quins siguin els compromisos contrets, del contingut de cada directiva, i de quin sigui el repartiment de competències entre el govern central i les Comunitats Autònomes.

—*Sense deixar Europa, un altre bloc de conflictes té relació amb les ajudes comunitàries. L'acte de pagar l'import d'aquestes ajudes, a qui correspon?*

—Caldria veure cadascun dels conflictes. No em vull pronunciar abans que es pronunciï el Tribunal. En aquest terreny no puc dir-li res més del que ja he dit. És una relació triangular, però amb una responsabilitat davant la CEE de l'estat i sense que això alteri la distribució de competències entre la Constitució i els Estatuts. Aquí és on ens hem de moure i on ens mouren cas a cas.

—*El coneixement que han de tenir de llengua catalana els mestres que actuen a Catalunya pot ser un altre bloc. La Generalitat de Catalunya exigirà que coneguin la llengua catalana als mestres que siguin funcionaris a Catalunya. ¿Què en pensa?*

—Evidentment li contestaré amb respostes genèriques i sense entrar a resoldre casos concrets que potser poden arribar aquí. El català és una llengua oficial a Catalunya i el Tribunal ja va dir el que havia de dir a propòsit de la Llei de normalització lingüística. Em sembla raonable que es consideri com un mèrit a l'hora de determinats concursos el coneixement del català; l'exigència cas a cas i funcionari a funcionari, personalitzada, caldrà veure dins de quin context i de quins termes normatius.

Una conversa com aquesta que estem tenint és molt delicada per a mi, perquè en el món del Dret sempre actuem obseditos per la precisió, així que dependrà de què digui aquesta exigència a què vostè al·ludeix —si és que és una ordre, o un decret, o de què sigui.

—*En qualsevol cas, segons la legislació del Parlament de Catalunya, els nois tenen l'obligació de posseir un nivell de català i de castellà igual en haver acabat l'EGB. Això, teòricament vol dir que els mestres han d'estar capacitats per a oferir els dos ensenyaments...*

—Aquesta és una afirmació no necessària. L'únic que crec que se'n desprèn és que ha d'haver-hi mestres capaços d'ensenyar el català, la qual cosa no indica necessàriament que tots els mestres hagin de ser capaços d'ensenyar el català. M'agradaria que aquesta resposta quedés reflectida exactament tal com l'he dita.

—*¿En el cas dels altres funcionaris de la Generalitat, no dels ensenyants, estariem en un cas similar?*

—L'administració ha de tenir en qualsevol dels seus nivells o dependències funcionaris capaços de respondre en català als ciutadans que s'hi dirigeixin en català. Això no significa, repeteixo, que tots els funcionaris tinguin l'obligació de ser capaços de contestar en català.

—*¿Així que és l'administració la que ha de ser bilingüe, i no el funcionari?*

—Si vostè ho vol dir així..., bé.

—*¿Què passaria amb una normativa que no permetés ser funcionari de la Generalitat de Catalunya a qui no hagués acreditat el coneixement de la llengua catalana?*

—Caldria estudiar-ho. No em pronuncio sobre hipòtesis concretes però no plantejades aquí.

—*Si es compara la quantitat de recursos i conflictes presentats per la Generalitat de Catalunya amb la que han presentat altres autonomies, la diferència és abismal. ¿Vostè pensa que la Generalitat de Catalunya presenta massa recursos i conflictes?*

—Crec que sí. Abans ja li deia les xifres aproximades i qui havia interposat els afers. Sí, n'hi ha massa. I qui més n'hagi interposat, més responsabilitat té d'aquest excés.

—*Però els conflictes i recursos s'interposen quan l'altra part ha envaït un terreny competencial...*

—Quan algú creu que li han envaït. Jo no qüestiono la legitimació per a interposar recursos, qüestiono que s'esgoti en cada cas vies de negociació que podrien donar resultats i acords a partir dels quals seria innecessari plantejar el conflicte o el recurs. Això és especialment cert en el cas dels conflictes positius de competències.

—*Veig que vostè és partidari d'animar les parts a negociar, però arriba*

un moment en què la negociació no avança...

—En un estat compost com el nostre i dins d'un principi de lleialtat a la Constitució per part de les parts dotades de competències, hi ha implicada una voluntat d'entendre's d'acord amb allò que diu la Constitució i, en matèria de competències, d'acord amb allò que diuen els estatuts, que ha de conduir a un esgotament de totes les possibilitats d'entesa. Esgotar-les amb voluntat d'entendre's, no com a compliment d'un mer requisit. No es tracta de fer arribar un paper a Madrid, sabent que et diran que no i, a partir d'aquí, obrir el conflicte o, enviar un paper a Barcelona i, sabent també que et diran que no, obrir el conflicte. Parlo d'una voluntat d'entesa i d'escurçar terminis. El que més m'importa assenyalar —abans que m'ho digui vostè— és que aquesta quantitat enorme de conflictes pendents entre la Generalitat i el govern, comporten que cadascun d'ells trigaran tres o quatre anys a resoldre's. I també significa que en molts casos, en virtut d'unes normes que hi ha, es produeix la suspensió de l'entrada en vigor de determinades normes de la Generalitat, i això és dolent.

—*¿Es difícil d'evitar o es podria preveure alguna mesura que donés prioritat als casos en què clarament surten perjudicades les Comunitats Autònomes?*

—No. ¿Per què caldria donar prioritat als temes que afecten les Comunitats Autònomes i no, per cas, els que afecten als drets fonamentals dels ciutadans?

—*Potser a aquells casos en què hi ha suspensió...*

—No. Hi ha una altra mesura, que nosaltres procurem posar en funcionament. El mecanisme de la suspensió s'activa sempre que l'estat invoca l'article 161.2 de la Constitució, llavors se suspèn la norma autonòmica, de manera automàtica. Als cinc mesos, i ja sense automàticitat, aquest Tribunal ha de decidir si s'alça o es manté la suspensió. Aquí és on penso que es pot, i així ho estem fent, no procedir a un manteniment automàtic i rutinari de la suspensió, sinó tenir en compte els perjudicis que per a la Comunitat Autònoma significa el manteniment de la suspensió.

—*Un tema que ha generat una certa insatisfacció política a Catalunya és el de l'abús que s'ha fet per part del go-*

vern de les Lleis de Bases... ¿S'hi fa un ús excessiu del concepte de bases?

—Primer li diré que la insatisfacció que pugui haver a Catalunya probablement estarà radicada en àmbits nacionalistes catalans més que en altres àmbits. De manera que convé especificar en quins àmbits es donen les insatisfaccions. No són catalans només els nacionalistes catalans, en són tots. En segon lloc, crec que aquesta pregunta aborda un dels punts fonamentals que provoca aquests equilibris inestables i difícils entre les competències de l'estat i de les Comunitats Autònomes. A la Constitució, la paraula *Base* pot voler dir moltes coses i en aquest punt concret és on el Tribunal Constitucional n'ha precisat més el sentit. Per això em sorprèn una mica l'afirmació de vostè. Més favorable ha estat, en general, a una interpretació del terme *Base* el més favorable possible a les competències de les Comunitats Autònomes. El Tribunal ha assentat una doctrina molt precisa, acomodada a fases successives del procés de l'estat autonòmic. Cada vegada, la seguretat de les Comunitats Autònomes, respecte al que el reglament estatal considera com a bàsic, és més gran.

«Procurem que la nostra línia jurisprudencial tingui coherència».

—*¿Potser en el seu moment la sentència de la LOHPA va obrir possibilitats a les Lleis de Bases?*

—No. La sentència de la LOHPA és una sentència claríssima, en la defensa del que és l'Estat de les Comunitats Autònomes. Va tancar per sempre —ja que no s'ha tornat a intentar— un procés redefinidor en termes generals de les competències de l'estat i de les de les Comunitats. No crec que obrís camins. Va tancar-los i per sempre.

—*Li repetiré la pregunta. La LOHPA va deixar oberta la possibilitat de no haver de recórrer a una llei orgànica i harmonitzadora per a invadir des del govern les competències autonòmiques...*

—No. Nosaltres precisament vam dir que no es podia redefinir les competències i per això vam rebutjar aquella Llei. No acabo d'entendre què em vol dir.

—*Li vull dir que a partir de la sentència, es pot redefinir a través de lleis de menor rang, sense haver de recórrer a lleis orgàniques i harmonitzadores.*

—Això és el que diu vostè. Una afirmació seva que no comparteixo en absolut.

—*La LOHPA ja fa alguns anys que va passar, però...*

—Sentència 76 del 83, 76/83 del 5 d'agost.

—*Veig que la recorda perfectament. Vostè sap que va tenir una gran transcendència política. En un primer moment es va valorar —almenys des de Catalunya— com una victòria de les Comunitats Autònomes enfront del govern, ara aquesta valoració està començant a quedar en entredit...*

—Si no em precisa més...

—*Deixem-ho. L'actuació tant cas a cas del Tribunal Constitucional, no li sembla una mica perillosa?*

—¿I quina és l'alternativa? ¿Com no seria perillosa? ¿Què vol? ¿Que legislem? Nosaltres estem calladets fins que no ve algú i ens planteja un cas. I resollem aquest cas, amb una sentència. I un altre, amb una altra sentència. Procurant que la nostra línia jurisprudencial tingui coherència. No dir avui blanc i demà negre. Penso que hem tingut una línia coherent i no contradictòria, tot i que en algunes matèries hàgim tingut evolucions conscients, desitjades i volgudes. Però cas a cas.

—*Sí, però partim d'un Estatut que ara farà deu anys i que parla algunes vegades de competències exclusives...*

—Ja, però aquesta mateixa lletra també hi és, a la Constitució.

—Estatuts i Constitució han estat ratificats popularment i són lleis en vigor i vigents alhora...

—Ep! No silenciï vostè una cosa importantíssima. Constitució i Estatut no coincideixen cronològicament perquè no són simultanis, i no coincideixen en un pla d'igualtat. L'Estatut emana de la Constitució i no a la inversa. No hi ha igualtat de rang. La Constitució té una primacia que no ha de portar a buidar de contingut les normes estatutàries, però és l'Estatut el que cal interpretar a la llum de la Constitució i no a la inversa. ¡Que quedi clar!

—Aquelles competències exclusives que inicialment eren contemplades per l'Estatut, avui semblen haver desaparegut.

—La pregunta podria ser una altra. Aquelles competències que inicialment eren exclusives de la Constitució, han desaparegut. La paraula exclusiva surt en tots dos textos, i moltes vegades referides a unes mateixes matèries. Aquesta és una contradicció que el Tribunal ha salvat com ha pogut. Aquest problema que vostè apunta ens faria remuntar a la història de com es van fer la Constitució i els Estatuts. Seria una lliçó històrica de fets i d'intencions.

—Volia dir-li que l'autonomia política està quedant molt condicionada.

—Això també ho afirma vostè. Jo no ho subscriu. Està condicionada des del principi, perquè la Constitució és el marc que condiona l'Estatut. Clar que sí.

—Vostè deu adonar-se sovint que les

sentències del Tribunal Constitucional, a part de ser un acte jurídic, tenen una gran transcendència política. ¿Fins a quin punt el Tribunal pot quedar-ne al marge? ¿Fins a quin punt els efectes polítics de les sentències poden condicionar les decisions del Tribunal Constitucional?

—Totes les sentències del Tribunal, totes, tenen una enorme transcendència i repercussió política, perquè tots els afers ho comporten ineludiblement. O bé perquè són conflictes entre parts integrants del mecanisme estatal —per tant, matèria política al cent per cent—, o bé concerneixen als drets fonamentals dels ciutadans i, per tant, també matèria política cent per cent.

No s'ha de tenir cap rubor ni mala consciència per dir que la matèria sobre la qual sentència el Tribunal Constitucional, en tots els casos, és matèria política. ¿Que som conscients d'aquesta repercussió política? Evidentment. Ara, si el que vostè em vol dir és si ens deixem portar per consideracions d'ordre polític a l'hora de resoldre les sentències, li he de dir que no. L'invent del Tribunal Constitucional és per a resoldre problemes de contingut polític en base a raonaments jurídics. És un intent més en la història d'Occident, des de la baixa Edat Mitjana, per transformar en conflictes jurídics, problemes d'arrel política. Aquest és l'invent.

—¿Com és que els membres del Tribunal Constitucional no són nomenats, en part, per les Comunitats Autònomes i sí exclusivament pel govern? ¿Podria ser així?

—La Constitució diu clarament que

és que ha de nomenar els magistrats: el Congrés, el Senat, el Poder Judicial i el govern. Podria haver estat d'una altra manera, però crec que la possibilitat que vostè apunta en la pregunta em sembla un disbarat. Si aquest sistema s'implantés, ens conduiria a dues conseqüències al meu entendre nefastes. Una, que tindriem un Tribunal amb més de vint magistrats. Com a mínim, perquè es podria entendre que algunes comunitats poguessin nomenar els seus representants i les altres no. I segon, que aquests magistrats vindrien nomenats per òrgans no totals de l'estat sinó parcials i, per consegüent, vindrien amb una mentalitat —ja no dic de mandat imperatiu— de defensa d'una de les parts en conflicte. I això seria nefast, al meu entendre.

—L'última pregunta potser li semblarà anecdòtica. ¿Ha contemplat la possibilitat d'un Tribunal Constitucional itinerant?

—En broma, sí. El que passa és que té la residència fixada aquí, a Madrid.

—¿Només ho ha pensat en broma?

—Només en broma perquè el problema seria divertit. Ara, ja seriosament procuro fer una cosa en el sentit de la pregunta que vostè m'ha fet —que lluny de ser impertinent té molt de sentit, plantejada en broma—. Em preocupo que el Tribunal no sigui considerat com una cosa llunyana i enclaustrada a Madrid. ¿Com ho aconseguixo? Procurant mantenir-me en contacte amb els presidents de les Comunitats Autònomes i, anant-hi, sempre que tinc una excusa o un pretext... □

IV PREMI DE PERIODISME EL TEMPS

Dotat amb 100.000 pessetes

Per a articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística. Aquests articles hauran de constar, si més no, de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir-ne els deu.

El lliurament dels originals s'haurà de fer abans del 20 de setembre, a la redacció d'EL TEMPS, Avda. del Baró de Càrcer, 40-13a. 46001-València. L'acte de lliurament coincidirà amb els dels Premis Octubre. La composició del jurat serà anunciada oportunament.